

Белялов Т. Е.
к.е.н., доцент,
Київський національний університет технологій та дизайну
Олійник А. В.
студент,
Київський національний університет технологій та дизайну

Белялов Т. Е.
к.э.н. доцент,
Киевский национальный университет технологий и дизайна
Олейник А. В.
студент,
Киевский национальный университет технологий и дизайна

Belyalov T.
Ph.D. Associate Professor,
Kyiv National University of Technology and Design
Oleinik A.
student,
Kyiv National University of Technology and Design

**ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА
ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ**
**ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ
И ПУТИ ЕЕ УКРЕПЛЕНИЯ**
**ENTERPRISE FINANCIAL STABILITY AND
WAYS OF STRENGTHENING ITS**

Анотація. У статті розглянуто поняття фінансова стійкість підприємства, об'єктивна оцінка фінансової стійкості підприємства як основа його життєздатності є важливим інформаційним джерелом для обґрунтування і прийняття оптимального управлінського рішення, щодо суб'єкта господарювання. Фінансова стійкість – це його незалежність у фінансовому відношенні і відповідність активів і пасивів підприємства завданням фінансово-господарської діяльності.

Абсолютні і відносні показники фінансової стійкості широко використовуються в обліково-аналітичній роботі. Саме цей етап аналізу має особливе значення для управління фінансовою стійкістю підприємства. На основі вивченої літератури був проведений аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості.

Ключові слова: фінансова стійкість, абсолютні і відносні показники, аналіз.

Аннотация. В статье рассмотрено понятие финансовая устойчивость предприятия, объективная оценка финансовой устойчивости предприятия как основа его жизнеспособности является важным информационным источником для обоснования и принятия оптимального управленческого решения, относительно субъекта хозяйствования. Финансовая устойчивость – это его независимость в финансовом отношении и соответствие активов и пассивов предприятия задачам финансово-хозяйственной деятельности.

Абсолютные и относительные показатели финансовой устойчивости широко используются в учетно-аналитической работе. Именно этот этап анализа имеет особое значение для управления финансовой устойчивостью предприятия. На основе изученной литературы был проведен анализ абсолютных и относительных показателей финансовой устойчивости.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, абсолютные и относительные показатели, анализ.

Summary. *The article discusses the concept of financial stability of the company, an objective assessment of the financial viability as the basis of its viability is an important source of information for study and adoption of best management decisions about the entity. Financial stability – is its independence financially and matching assets and liabilities of the company objective of financial-economic activity.*

Absolute and relative indicators of financial stability are widely used in accounting and analytical work. It is this stage of the analysis is of particular importance for the management of financial stability of the company. Based on the literature studied an analysis of absolute and relative indicators of financial stability.

Keywords: *financial stability, absolute and relative figures, analysis.*

Постановка проблеми. Фінансова стійкість підприємства — це стабільний фінансовий стан, який забезпечено високою часткою власного капіталу в загальній сумі використовуваних фінансових засобів.

Стале виробництво та хороші продажі, збільшення прибутку в порівнянні з витратами та ефективно використання фінансів — запорука фінансової стійкості підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства є найважливішим етапом оцінки його діяльності і фінансово-економічного благополуччя, відображає результати його поточного, інвестиційного і фінансового розвитку, містить необхідну інформацію для інвесторів, а також характеризує здатність підприємства відповідати за своїми боргами і зобов'язаннями та нарощувати свій економічний потенціал.

Актуальність дослідження пояснюється тим, що аналіз комплексу показників фінансової стійкості дає змогу визначити фактори, які впливають на неї, що дозволяє вжити певних заходів для покращення фінансового стану підприємства, зменшення його залежності від зовнішніх фінансових ресурсів і забезпечення платоспроможності в довгостроковому періоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно Маркіна Ю. П., фінансова стійкість підприємства означає його фінансову незалежність і відповідність активів та зобов'язань до фінансових та управлінських цілей [1, с. 419].

Невдосекін С. В. та Іванов М. А. показали фінансову стійкість підприємства як здатність управління функціонувати та розвиватися для підтримки балансу активів і пасивів в нестабільному внутрішньому і зовнішньому середовищі, яке гарантує стійку платоспроможність, інвестиційний інтерес та допустимий рівень ризику [2].

На думку Курочкіна Д. В., фінансова стабільність є частиною фінансової стійкості підприємства, баланс фінансових потоків, наявність коштів, які дозволяють підприємству зберігати свою активність в нестабільних умовах внутрішнього і зовнішнього середовища, а також наявність кредитів на мінімальному рівні ризику для власників [3].

Мета статті. Комплексний розгляд та аналіз поняття фінансової стійкості підприємства.

Основне завдання аналізу фінансової стійкості полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії різних факторів (зовнішніх, внутрішніх та непередбачуваних), що впливають на його фінансовий стан. Результатом такого аналізу повинен бути висновок щодо його спроможності здійснювати господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, а також вірогідність збереження такого стану підприємства.

Виклад основного матеріалу. Оскільки фінансова стійкість передбачає платоспроможність в довгостроковому періоді, то слід при її оцінці приділити увагу визначенню запасу фінансової стійкості, який дасть уявлення про обсяг реалізації, що забезпечить стабільну і беззбиткову діяльність підприємства. Оцінку фінансової стійкості підприємства слід проводити в динаміці за наступними етапами:

- 1 етап — аналіз абсолютних показників;
- 2 етап — аналіз відносних показників;
- 3 етап — аналіз показників платоспроможності;
- 4 етап — визначення запасу фінансової стійкості.

Абсолютні показники фінансової стійкості характеризують доступність і можливість витрат з резерву підприємства, що утворюється за допомогою джерел формування. Є три показники, що характеризують джерела формування запасів і витрат [4].

1. Наявність власних коштів (В) — визначається як різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства:

$$В = ВК - НА = \Phi. 1 \text{ р. } 380 + \text{р. } 430 - \text{р. } 080, \quad (1)$$

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (ВД) — визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДЗ):

$$ВД = В + ДЗ = \Phi. 1 \text{ р. } 380 + \text{р. } 430 + \text{р. } 480 + \text{р. } 630 - \text{р. } 080, \quad (2)$$

3. Наявність загальних коштів (ЗК) — визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків (КК):

$$ЗК = ВД + КК = \Phi. 1 \text{ р. } 380 + \text{р. } 430 + \text{р. } 480 + \text{р. } 630 + \text{р. } 500 - \text{р. } 080, \quad (3)$$

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їх фінансування:

1. Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів (ФВ):

$$\Phi^B = B - Зп, \quad (4)$$

де Зп – запаси (Ф. 1 р. 100 + ... + р. 140).

2. Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів (ФВД):

$$\Phi^{ВД} = ВД - Зп, \quad (5)$$

3. Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів (ФЗК):

$$\Phi^{ЗК} = ЗК - Зп, \quad (6)$$

Розрахунок трьох ознак резерву з джерелами їх формування дозволяє розрізняти типи фінансової стійкості. Тривимірний показник використовується в даному випадку:

$$S = \{S1(\pm\Phi^B), S2(\pm\Phi^{ВД}), S3(\pm\Phi^{ЗК})\}, \quad (7)$$

де, функція визначається:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } \Phi \geq 0, \\ 0, & \text{якщо } \Phi \leq 0. \end{cases}$$

Відповідно до значення функції визначається тип фінансової стійкості. (Табл.1)

Існує чотири типи фінансової стійкості:

1. Абсолютна фінансова стійкість, де тривимірний індикатор виглядає як $S=(1;1;1)$. Резерви і витрати фінансової стійкості повністю покриті за рахунок циркуляції капіталу. Підприємство не залежить від кредитів. Така ситуація відноситься до крайнього типу фінансової стабільності і буває досить рідко. Але вона не є ідеальною, адже підприємство не використовує зовнішні фінансові джерела в господарській діяльності.

2. Нормальна стійкість: $S=(0;1;1)$. Нормальна стійкість характеризується оптимальним використанням власних і кредитних ресурсів. Таке співвідношення гарантує платоспроможність підприємства.

3. Нестійкий фінансовий стан: $S=(0;0;1)$. Цей тип характеризується порушеною платоспроможністю. Проте є можливість відновити його. Підприємство повинно повернути додаткові джерела для покриття витрат і резервів, які в деякому сенсі не повноцінні. Це можуть бути вільні кошти резервного капіталу, фонди заощаджень і споживань, банківські кредити для тимчасового поповнення оборотних коштів. Фінансова нестійкість вважається нормальною (допустимою), якщо розмір короткострокових кредитів і кредитів для формування запасів і витрат не перевищує загальну вартість виробничих запасів і остаточних товарів (найбільш ліквідної частини запасів і витрат).

4. Кризовий фінансовий стан: $S=(0;0;0)$. Така ситуація означає, що підприємство на межі банкрутства,

оскільки воно не може розрахуватися з кредиторами, є кредити, які не сплачені в установлені строки та прострочений дебет або кредит борг [6, с. 554].

Таблиця 1

Показники за типами фінансової стійкості

Показники	Типи фінансової стійкості			
	абсолютна стійкість $S = \{1,1,1\}$	нормальна стійкість $S = \{0,1,1\}$	передкризовий стан $S = \{0,0,1\}$	кризовий стан $S = \{0,0,0\}$
$\Phi^B = B - Зп$	$\Phi^B \geq 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$	$\Phi^B < 0$
$\Phi^{ВД} = ВД - Зп$	$\Phi^{ВД} \geq 0$	$\Phi^{ВД} \geq 0$	$\Phi^{ВД} < 0$	$\Phi^{ВД} < 0$
$\Phi^{ЗК} = ЗК - Зп$	$\Phi^{ЗК} \geq 0$	$\Phi^{ЗК} \geq 0$	$\Phi^{ЗК} \geq 0$	$\Phi^{ЗК} < 0$

Другий етап оцінки фінансової стійкості передбачає розрахунок ряду відносних коефіцієнтів. (Табл. 2)

Порівняльними показниками темпів фінансової незалежності є фінансові показники, які розраховуються за співвідношенням балансу між показниками активів і зобов'язань. Аналіз співвідношень здійснюється шляхом порівняння їх значимості до стандартів і вивчення їх динаміки протягом декількох років.

Показниками для характеристики фінансової стійкості підприємства є наступні: відношення фінансової незалежності (автономії); відношення фінансової інтенсивності (залежності); самофінансування (виплата боргів за допомогою власного капіталу); відношення кореляції між позиковим і власним капіталом (фінансовий важіль); відношення забезпеченості оборотного капіталу та інші.

Абсолютні і відносні показники фінансової стійкості широко використовуються в аналітичній роботі. Це етап аналізу, який має велике значення для управління фінансовою стабільністю на підприємстві.

На третьому етапі доцільно розрахувати відносні показники ліквідності та платоспроможності, що наведено у табл. 3.

Завершальним етапом оцінки є визначення запасу фінансової стійкості, що характеризує рівень захищеності основної діяльності, який є в підприємства на даний момент і яким можна скористатися на випадок форс-мажорних обставин.

Алгоритм розрахунку запасу фінансової стійкості включає перш за все розрахунок точки беззбитковості (критична сума виручки, поріг рентабельності) у вартісному вираженні.

$$V_{кр} = \frac{\text{Сума постійних витрат}}{\text{Частка маржинального доходу у виручці}}, \quad (8)$$

Маржинальний дохід розраховується за наступною формулою:

$$МД = \text{Виручка від реалізації} - \text{Змінні витрати}, \quad (9)$$

Таблиця 2

Відносні показники оцінки фінансової стійкості підприємства

№ п/п	Назва показника	Формула розрахунку	Орієнтоване значення	Характеристика
1	Коефіцієнт автономії	$\Phi. 1(\text{ряд. 380} : \text{ряд. 640})$	$> 0,5$ (збільшення)	Відношення суми власних коштів до підсумку балансу. Чим більше значення коефіцієнта, тим менша залежність від зовнішніх джерел
2	Коефіцієнт концентрації позичкового капіталу	$\Phi. 1(\text{ряд. 480} + \text{ряд. 620}) :: (\text{ряд. 280})$	$< 0,5$ (зменшення)	Характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу
3	Коефіцієнт співвідношення позикового та власного капіталу	$\Phi. 1(\text{ряд. 480} + \text{ряд. 620}) :: (\text{ряд. 380})$	$< 0,5$ (зменшення)	Показує, скільки позичених коштів залучено на одну гривню вкладених у активи власних коштів
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\Phi. 1(\text{ряд. 260} - \text{ряд. 620}) :: (\text{ряд. 380})$	$> 0,5$ (збільшення)	Характеризує ступінь мобільності використання власних коштів
5	Коефіцієнт фінансової залежності	$\Phi. 1(\text{ряд. 280} : \text{ряд. 380})$	$< 0,2$ (зменшення)	Показник обернений до коефіцієнта автономії, показує, яка сума загальної вартості майна припадає на 1 грн. власних коштів
6	Коефіцієнт фінансової стабільності	$\Phi. 1(\text{ряд. 380}) : (\text{ряд. 480} + \text{ряд. 620})$	> 1 (збільшення)	Характеризує співвідношення власних та позикових коштів
7	Маневреність робочого капіталу	$\Phi. 1(\text{сума ряд. 100-140}) :: (\text{ряд. 260} - \text{ряд. 620})$	за планом	Характеризує частку запасів у загальній сумі робочого капіталу
8	Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	$\Phi. 1(\text{ряд. 480} : \text{ряд. 080})$	$< 0,1$ (зменшення)	Показує частину необоротних активів, яка фінансується за рахунок довгострокових залучених коштів
9	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\Phi. 1(\text{ряд. 480}) : (\text{ряд. 480} + \text{ряд. 380})$	$< 0,5$ (зменшення)	Показує частку довгострокових позик, використаних для фінансування активів підприємства поряд з власними коштами
10	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	$\Phi. 1(\text{ряд. 480}) : (\text{ряд. 480} + \text{ряд. 620})$	$\Phi. 1(\text{ряд. 480}) : (\text{ряд. 480} + \text{ряд. 620})$	Визначає частину довгострокових зобов'язань в загальній сумі джерел формування
11	Коефіцієнт поточних зобов'язань	$\Phi. 1(\text{ряд. 620}) : (\text{ряд. 480} + \text{ряд. 620})$	$> 0,5$ (збільшення)	Визначає питому вагу поточних зобов'язань в загальній сумі джерел формування
12	Коефіцієнт забезпечення власними коштами	$\Phi. 1(\text{ряд. 380} - \text{ряд. 080}) :: (\text{ряд. 260})$	$> 0,1$ (збільшення)	Відображає, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних оборотних засобів
13	Коефіцієнт фінансового левериджу	$\Phi. 1(\text{ряд. 480} : \text{ряд. 380})$	$< 0,1$ (зменшення)	Характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань
14	Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	$\Phi. 1(\text{ряд. 260} - \text{ряд. 620}) : (\text{сума ряд. 100-140})$	$> 0,2$ (збільшення)	Характеризує рівень покриття матеріальних оборотних активів
15	Коефіцієнт страхування бізнесу	$\Phi. 1(\text{ряд. 340}) : (\text{ряд. 280})$	$> 0,1$ (збільшення)	Показує суму капіталу, який зарезервовано підприємством на кожну гривню майна
16	Коефіцієнт страхування статутного капіталу	$\Phi. 1(\text{ряд. 340}) : (\text{ряд. 300})$	за планом	Показує суму капіталу, який зарезервовано підприємством на кожну гривню статутного фонду
17	Коефіцієнт страхування власного капіталу	$\Phi. 1(\text{ряд. 340}) : (\text{ряд. 380})$	$> 0,1$ (збільшення)	Показує суму капіталу, який зарезервовано підприємством на кожну гривню власного капіталу
18	Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів робочим капіталом	$\Phi. 1(\text{ряд. 260} - \text{ряд. 620}) : (\text{ряд. 260})$	за планом (збільшення)	Характеризує питому вагу вільних оборотних активів підприємства

Відносні показники ліквідності та платоспроможності

№ п/п	Назва показника	Формула розрахунку	Орієнтоване значення	Характеристика
1	Величина власних оборотних коштів (робочий, функціонуючий капітал)	Ф.1(ряд.260 – ряд.620)	> 0 (збільшення)	характеризує ту частину власного капіталу підприємства, яка є джерелом покриття поточних активів підприємства
2	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Ф.1(ряд.220+ряд.230+ряд.240)/ряд.620	> 0,2	характеризує ту частину короткострокової заборгованості, яку підприємство має можливість погасити негайно
3	Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	Ф.1(ряд.260-(ряд.100...ряд.140)) / Ряд.620	> 1	враховує якість активів і є точнішим показником ліквідності, оскільки за його розрахунку враховуються найліквідні поточні активи (запаси не враховуються)
4	Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (покриття)	Ф.1(ряд.260/ряд.620)	> 2	відображає скільки гривень поточних активів підприємства припадає на одну гривню поточних зобов'язань
5	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Ф.1(ряд.220+ряд.230+ряд.240)/ (ряд.260 – ряд.620)	(збільшення)	показує здатність підприємства підтримувати рівень власного оборотного капіталу й поповнювати оборотні кошти в разі потреби за рахунок власних джерел
6	Частка оборотних коштів у активах	Ф.1 (ряд.260 /ряд.280)	-	-
7	Частка запасів у поточних активах	Ф.1(ряд.100...ряд.140 /ряд.260)	-	-
8	Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	Ф.1(ряд.260 – ряд.620) / (ряд.100...ряд.140)	> 0,5	-

Після визначення безбиткового обсягу продажів можна розрахувати запас фінансової стійкості:

$$ЗФС_{\%} = \frac{\text{Виручка} - \text{Критична сума виручки}}{\text{Виручки}} * 100\%, \quad (10)$$

або

$$\begin{aligned} ЗФС &= \text{Виручка від реалізації} - \\ &- \text{Критична сума виручки} \end{aligned} \quad (11)$$

Таким чином, підприємство проводячи комплексну оцінку за даним алгоритмом матиме можливість планувати обсяги залучення позикового капіталу, розміри зростання прибутку та забезпечувати розробку і реалізацію фінансової політики, яка сприятиме безпере-

бійній діяльності під впливом змін внутрішнього і зовнішнього середовища, оскільки дані етапи охоплюють не тільки показники співвідношення власного та позикового капіталу й забезпеченості запасів джерелами їх формування, а й показники, які характеризують можливість підприємства відповідати за своїми зобов'язаннями, здатність підтримувати стабільне функціонування при безбитковому об'ємі виробництва.

Висновок. Таким чином, застосування вказаних методичних підходів надає можливість оцінки фінансової стійкості підприємства в комплексі та визначення факторів, що впливають на забезпечення та підтримку стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Маркін Ю. П. Економічний аналіз: керівництво / Ю. П. Маркін 3 вид., Москва: Видавництво «Омега-Л», 2011. — 450 с.
2. Недосекін С. В., Іванов М. А. Фінансовий стан підприємства: сутність та організація в сучасних умовах / С. В. Недосекін, М. А. Іванов // Вісник РГАЗУ. — 2011. — Частина 1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rgazu.ru/db/vestnic/2011%281%29/economics/020.pdf>
3. Курочкін Д. В. Методи оцінки фінансової стійкості підприємства / Д. В. Курочкін // Сучасна економіка — 2011 — № 1 с. 107–112.
4. Санду І., Косолапова М., Свободін В. Оцінка фінансового стану компанії / І. Санду, М. Косолапова, В. Свободін // АІК — 2011 — № 2 с. 34–40.
5. Теорія і практика аналізу фінансового обліку на підприємстві: навчальний посібник / Н. В. Парушіна — Москва: Видавничий дім «Форум» — 2010 — с. 432.
6. Алексеева А. І. Комплексний економічний аналіз управлінської діяльності: навчальний посібник / А. І. Алексеева та ін. — 3 вид., Москва: КноРус, 2011 р. — с. 705.